

Д-р екон. наук Гринько Т. В., Балацька Д. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ОСНОВНІ ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стійкість бізнесу в кризових умовах господарювання визначається комплексом внутрішніх та зовнішніх факторів, які прямо чи опосередковано впливають на його спроможність своєчасно адаптуватися до змін у середовищі функціонування [1]. Останні три роки в Україні саме зовнішні фактори відіграють ключову роль у формуванні стійкості суб'єктів бізнесу, оскільки формують економічне, правове та соціальне середовище воюючої країни. Повномасштабна війна привела до руйнівних наслідків як для економіки країни в цілому так і для більшості підприємницьких структур.

На стійкість українських суб'єктів бізнесу найбільший негативний вплив мали наступні наслідки військових дій:

- 1) фізична втрата активів, внаслідок окупації окремих територій, руйнування об'єктів виробничої та логістичної інфраструктури та складських запасів;
- 2) втрата ринків збуту, значної частини клієнтів та бізнес-партнерів, особливо на окупованих територіях та в зонах активних бойових дій, що змушує виходити на нові ринки або диверсифікувати бізнес;
- 3) руйнування логістичних ланцюгів, транспортної інфраструктури, втрата морських та повітряних шляхів транспортування вантажів, зростання транспортних витрат;
- 4) зниження купівельної спроможності населення, зменшення попиту, особливо на товари не першої необхідності;
- 5) кадрова нестабільність, спричинена мобілізацією та міграцією зокрема кваліфікованих працівників, за кордон або до більш безпечних регіонів країни, що змушує суб'єктів бізнесу шукати альтернативні варіанти залучення персоналу, впроваджувати дистанційну зайнятість або автоматизувати певні процеси для зниження залежності від людського фактору;
- 6) психологічний стан працівників через постійні загрози обстрілів, необхідність дотримання правил цивільного захисту, а також висока емоційна напруга знижують продуктивність та ефективність праці, що потребує впровадження

заходів з психологічної підтримки персоналу, адаптації робочих графіків та створення додаткових безпекових умов;

7) стан енергетичної інфраструктури: внаслідок атак на її об'єкти суб'єкти бізнесу регулярно стикаються з перебоями в електропостачанні, що ускладнює виробничі процеси та вимагає інвестувати у генератори, альтернативні джерела енергії, системи безперебійного живлення.

Політична та економічна невизначеність, підвищені ризики мали негативний вплив на фінансові ринки, що призвело до ускладнення доступу до фінансових ресурсів і зростання вартості їх залучення. З 2022 року банки значно підвищили вимоги до кредитування бізнесу через значне зростання відсоткових ставок НБУ за кредитами комерційним банкам (рис. 1).

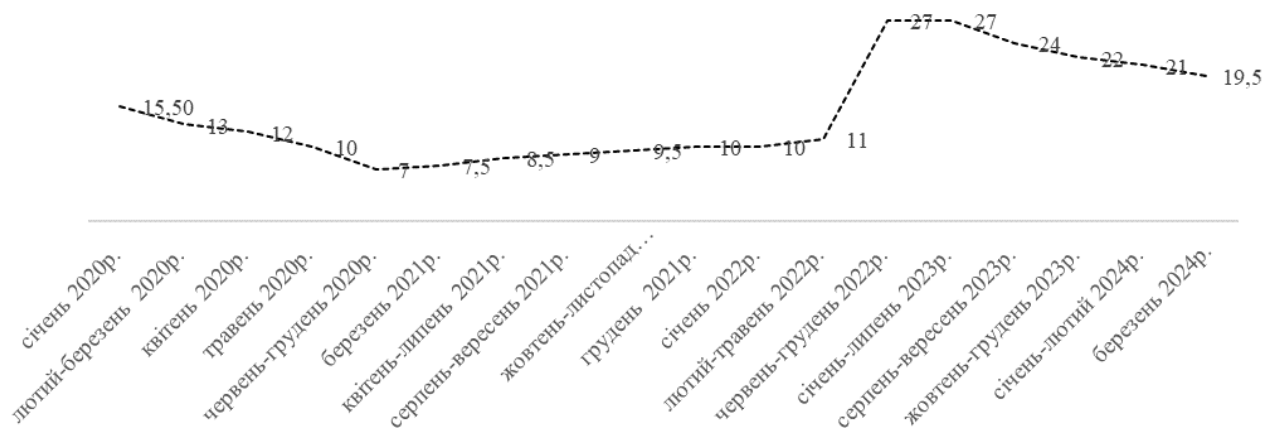

Рис. 1. Відсоткові ставки НБУ за кредитами комерційним банкам, % (побудовано за даними джерела [2])

Вагомими факторами, що мали негативний вплив на стійкість суб'єктів бізнесу в Україні в умовах військових дій стали інфляція та девальвація національної валюти. Найбільші темпи інфляції зафіксовані в 2022р. – на рівні 26% за рік, сповільнившись до 5% в 2023р. в 2024р. темп інфляції збільшився до 12% (рис. 2). Отже, для українського бізнесу найскладнішим з точки зору інфляційних ризиків виявився перший рік війни.

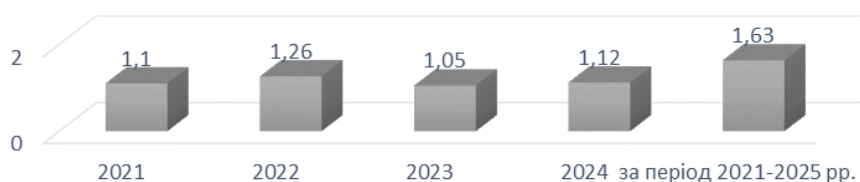

Рис. 2. Індекс інфляції в Україні за 2020–2023 рр. (побудовано за даними джерела [3])

Зростання цін на сировину, енергоносії, транспортні послуги через збільшення витрат суб'єктів бізнесу стало вагомим чинником впливу на їх стійкість. Так, в 2022р. відбулось різке зростання вартості бензину (на 67–69%) та на дизельне паливо (74%), збереглись темпи зростання цін на газ (54%). В 2023 р. темпи зростання цін на паливо значно сповільнились і складали 2–3% за бензин, 5% за дизельне паливо та 10% за газ [2]. Крім того, девальвація гривні, змушує український бізнес враховувати ризики, щодо зміни курсу валют при формуванні бюджетів, розробці фінансових планів та укладанні контрактів.

Для збереження стійкості в умовах військових дій українським суб'єктам бізнесу необхідно враховувати динаміку зовнішніх факторів та інтегрувати їх у своє поточне та стратегічне управління. Гнучке фінансове планування, оптимізація витрат, інвестування в безпекові заходи та впровадження новітніх технологій допоможуть їм зберегти свою стійкість у кризових умовах.

Список використаних джерел:

1. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З., Алещенко В.І. Стратегічне управління як елемент організаційно-економічного механізму забезпечення економічної стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 12. С. 30–34. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2021/7.pdf.
2. Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL: <https://minfin.com.ua/>.
3. Державна служба статистики. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.